

ZÁRÓVIZSGA TÉTELEK

SZOCIÁLIS MUNKA BA SZAKOS HALLGATÓK SZÁMÁRA

2014. DECEMBER

(A ZÁRÓVIZSGA SORÁN SOR KERÜL A SZAKDOLGOZAT MEGVÉDÉSÉRE, VALAMINT AZ ALÁBBI KÉT TÉTELSORBÓL EGY-EGY KÉRDÉS KIHÚZÁSÁRA. RÉSZLETESEBBEN LÁSD A ZÁRÓVIZSGA MENETÉT A HONLAPON, A „KÉPZÉSEK” MENÜPONT ALATT, A SZOCIÁLIS MUNKA BA SZAKINDÍTÁSI DOKUMENTUMÁBAN!)

I. SZOCIÁLIS ISMERETEK

1. A szociális munka természete

- a professzionális szociális munka kialakulásának főbb állomásai,
- a szociális segítség szemléleti elvei: a tradicionális, diszkriminatív, szelektív és univerzális szemlélet,
- az alapvető ideológiai eltérések és konfliktusok természete, és ezek hatása a szociális munka gyakorlatára;
- a szociális munka kompetenciakörébe tartozó problémák és a szociális szolgáltatások igénybevevőinek különböző csoportjai, a szociális munka színterei, intézménytípusai, munkaformái,
- a szociális munka professzió felépülése: misszió, intézményrendszer, kompetenciakör, a tudás termelésének és az oktatásnak az intézményei, szakmapolitika

Források: előadások illetve Hegyesi Gábor – Kozma Judit: A szociális munka – áttekintés. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 2002, 13-37.; Colin Pritchard – Richard Taylor: Politikai irányvonalak a szociális munkában. In: Hegyesi G. – Talyigás K. (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata I. kötet, Általános szociális munka, több kiadás.; Kozma Judit: Kompetencia a szociális munkában. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 2002, 38-67.o.; ugyanó (1998): A szociális munkás szakmai és egyéni fejlődése. In: Kozma Judit(szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 309-355.; www.3Sz.hu

2. Kompetencia a szociális munkában

- a szociális munkás szakma értékrend, etikai dilemmák, az etikai kódex;
- a szociális munka végzéséhez szükséges tudás természete,
- a problémamegoldó modell,
- A szakmai személyiség jellemzői és karbantartása

Források: előadások illetve a Szociális Munka Etikai Kódexe http://www.cssk.hu/letoltesek/szakmai_anyagok_kiadvanyok/2009-02-15/a_szocialis_munka_etikai_kodexe.html ; Az emberi jogok nyilatkozata. ENSZ 1948.;

F. Loewenberg – R. Dolgoff: Etikai választások a segítő foglalkozásokban. Ugyanók: Érték és etika a szociális munka gyakorlatában. In.: Hegyesi G. – Talyigás K. (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata I. kötet, Általános szociális munka, több kiadás.; Kozma Judit (2002): Kompetencia a szociális munkában. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 2002, 38-67.o.; Ugyanó (1998): A szociális munkás szakmai és egyéni fejlődése. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 309-355.; A. Morales – B. A. Sheafor: A szociális munka ismeretalapja.; B.R. Compton – B. Galaway: Problémamegoldás – a szociális munka folyamata. In.: Hegyesi G. – Talyigás K. (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata I. kötet, Általános szociális munka, több kiadás; Allan Brown és Iain Bourne: Stressz és trauma: A szupervízor válasza. In: Bányai Emőke (szerk.): Szupervízió és tereptanítás a szociális munkában. Válogatás az angol nyelvű irodalomból.

3. A segítő beszélgetés jelenségei és folyamata

- hatékony kommunikáció,
- kapcsolatteremtés,
- exploráció,
- az interjú technikai kérdései,
- az első interjú

Forrás: előadások (Az interjú); Bárdos Kata: Alapvető eszközök a szociális munkában. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 128-156.o.; a tételhez felhasználhatók más tárgyakon belül megismert kommunikációs témák is, például a Szociális munka családokkal c. tárgynál szó volt a gyerekekkel folytatott beszélgetés sajátos problémáiról!

4. A feltárás

- fogalma, alapelvei, információs források, problémák feltárása
- intraperszonális és környezeti rendszerek feltárása,
- a környezet változtatása, erőforrások teremtése, tervezése
- a szociális diagnózis

Forrás: előadások illetve D. Hepworth - J. E. Larsen: A sokszempontú felmérés. In: Tánzos Éva (szerk.): Szociális munka egyénnel és családokkal – esetmunka. A szociális munka elmélete és gyakorlata, 2. Kötet.; D. Hepworth - J. E. Larsen: Intraperszonális és környezeti rendszerek felmérése.; Uők.; A környezet változtatása, erőforrások teremtése, tervezése. In: Tánzos Éva (szerk.): Szociális munka egyénnel és családokkal – esetmunka. A szociális munka elmélete és gyakorlata, 2. Kötet.; Kozma Judit: Szociális diagnózis. Esély, 2001/3.61-94.

5. A tanácsadás

- a tanácsadás fogalma,
- a probléma tudatosodása, kapcsolat a tanácsadóval, a motiváció,
- a feltárás,
- a célokban való megegyezés és a szerződés megfogalmazása,
- a változást célul tűző stratégiák kialakítása,
- a kliens készségeinek fejlesztése,
- a környezet megváltoztatása, forrásfejlesztés,
- a problémamegoldó folyamat,
- beavatkozási modellek: a krízisintervenció és a behaviorista szociális munka,
- a szegénységben élő kliensekkel végzett munka sajátos problémái

Források: előadások, illetve Elisabeth Kübler-Ross: A halál és a hozzá vezető út. Bp. 1988. GONDOLAT; D. Heapworth - J. A. Larsen: A célokban való megegyezés és a szerződéskötés. In.: Tánczos Éva (szerk.) id.,mű.; D. Hepworth - J. E. Larsen: Bevezetés a problémamegoldó folyamatba. In.: Tánczos Éva (szerk.) id.,mű.; Beulah Compton - Burt Galaway: A problémamegoldás: a szociális munka folyamata. In: Hegyesi-Talyigás (szerk.): Nemzetközi szöveggyűjtemény a "szociális munka elmélete és gyakorlata" c. tárgyhoz. 1. Kötet, 138-160.o.; Szabó Lajos: Krízisintervenció. In: TÁNCZOS Éva (szerk.): id. mű., D. Howe: A behaviorista szociális munka. In: Tánczos Éva (szerk.): id. mű.; KOZMA Judit: A szegénység pszichológiai vonatkozásai. Esély, 2003/2, 15-30.;

6. A szociális csoportmunka elméleti kérdései

- a szociális csoportmunka fogalmi és szemléletbeli keretei, szándékai, előnyei, értékei
- esetmunka – csoportmunka – közösségi munka összefüggései
- A szociális csoportmunka fő modelljei, típusai

Források: előadások, illetve Pataki Éva (2010): Szociális munka csoportokkal. Szociótéka, Debrecen (tanszéki honlapon); Németh László (2002 és későbbi megjelenések): Szociális munka csoportokkal. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, Budapest, 186-229.

7. A szociális csoportmunka gyakorlati kérdései

- a csoportmunka kialakítása, szervezése,
- a csoportmunkát igénybe vevők felmérése,
- forrásteremtés pszichológiai jelenségek a csoportban: a csoportfejlődés szakaszai, fázisai, csoportdinamika, egyén a csoportban,
- csoport vezetése, vezetői szerepek, funkciók, feladatok, felelősségek, stílusok, hatalom, kompetenciák, etika

Források: előadások, illetve Hegyesi-Kozma-Szilvási-Talyigás (szerk.) (1997 és későbbi megjelenések): A szociális munka elmélet és gyakorlata 4. kötet, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógia Tanárképző Főiskola, Budapest, 9-16, 35-53, 86-334.

8. A szociális munka időszerű kérdései az Európai unióban és hazánkban

- a szociálpolitika változásai: a jóléti állam átalakulása a nyugati társadalmakban az 1980-as évektől,
- a szociális szolgáltatások modernizációja: elvek, célok és utak,
- új praxismodellek: a reflektív praxismodell és a konstruktív szociális munka,
- változások a magyar szociális ellátásban a rendszerváltás után,
- a Nemzeti Szociálpolitikai Koncepció

Források: előadások illetve Hegyesi Gábor – Kozma Judit: A szociális munka – áttekintés. In: Kozma Judit (szerk): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, 2002, 13-37.; Kozma Judit: A szociális szolgáltatások modernizációjának kérdései a szociális munka nézőpontjából. <http://szociologiaszak.uni-miskolc.hu/segedanyagok.htm> (Kapocs cím alatt)

Jill C, Humphrey: Az új Baloldal és a szociális szolgáltatások szabályozási reformja. Esély, 2008/6. 33-50. http://www.esely.org/kiadvanyok/2008_6/HUMPHREY.pdf ; Csoba Judit: Szolgáltatás vagy társadalmi kontroll? A szociális munkások szerepének változása az alakuló jóléti modellben Magyarországon. Esély, 2014/3, 3-23.; Győri Péter: Elszabotált reformok – „Tékozló koldus a ruháját szaggatja”. Dialógus Mózer Péterrel. Esély, 2012/2, 100-114. http://www.esely.org/kiadvanyok/2012_2/gyori.pdf ; Nemzeti Szociálpolitikai Koncepció.

http://www.efoesz.hu/download/nemzeti_szocialpolitikai_koncepcio_munkaanyaga.pdf

9. A család legfontosabb szociológiai jellemzői, családi problémák

- a család szociológiai fogalma
- családszociológiai irányzatok, iskolák
- családon belüli szocializáció és annak zavarai
- családon belüli erőszak kérdései
- gyerekvállalás a mai magyar családokban

Források: előadások, és a honlapon található ppt-k; illetve Cseh-Szombathy L. (1979) Családszociológiai problémák és módszerek. Budapest: Gondolat Kiadó. (10-33.old) <http://www.uni-miskolc.hu/~bolalma>; Somlai Péter (1986): Konfliktus és megértés. A családi kapcsolatrendszer elmélete. Budapest: Gondolat Kiadó. (55-101. old) <http://www.uni-miskolc.hu/~bolalma>; Pongrácz Tiborné: A párkapcsolatok jellegzetességei; Földházi Erzsébet: Válás; Kapitány Balázs – Spéder Zsolt: Gyermekvállalás; Földházi Erzsébet: Családszerkezet. Ezen tanulmányok letölthetőek az alábbi linkről: http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/portre/honlap_teljes.pdf;

10. Családgondozás

- a család rendszerszemlélete,
- rendszerszemléletű szociális munka családokkal,
- családi ellátások,
- családsegítő szolgáltatások (nem csak felsorolás!): jelzőrendszer kiépítése, adósságkezelés, aktív és preventív beavatkozások, munkanélküliekkel végzett szociális munka, tevékenységadminisztráció

Források: előadások, illetve Stang Tünde: Szociális munka családokkal. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. 3Sz 2002.; Szabó János, Tánczos Éva, Zomboriné Botás Mária: Családsegítő szolgáltatás. Minimumsztenderd, valamint a részletes tartalmi leírások TÁMOP 5.4.1. 2011. (a honlapon); valamint a Szociális jog c. tantágy ide vonatkozó kérdései.

11. A gyermekvédelem alapkérdései

- a gyermekek veszélyeztetésének fogalma, a kockázati tényezők
- a gyermekbántalmazás megelőzése, felismerése és kezelése
- a gyermek érdekeinek érvényesítése a munka során: a gyermek szempontja, kommunikáció gyerekekkel
- együttműködés családokkal
- a gyermekvédelmi eljárás

Források: előadások, illetve Évszám és szerző nélkül: Kommunikáció beteg gyerekekkel.; Polcz Alain: Meghalok én is? Pont Kiadó, Bp. 2000.; Herczog Mária – Kovács Zsuzsa 1. sz. Módszertani levél háziorvosok, házi-gyermekorvosok, védőnők, gyermekegészségügyi szakemberek részére. OGYEI 2003.; Együttműködés családokkal: az öt védőfaktor. DEPARTMENT OF HEALTH & HUMAN SERVICES (2011): A családok és közösségek erősítése. Forrástár. 2. fejezet: Az öt védőfaktor. Kozma J. – Prókai O. (szerk.): Családsegítő szolgáltatások. Tematikus szöveggyűjtemény a nemzetközi irodalomból. NCSZI, 2012, 106-125. o.

12. Szociális munka közösségekkel I. Jack Rothman: A szociális munka három modellje

Források: előadások, illetve Zastrow, C. : A szociális munka közösségi gyakorlata. In: Gosztanyi Géza (szerk.): Községi szociális munka. A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet. Semmelweis Kiadó, Budapest, 1994, 219-257.

13. Szociális munka közösségekkel II. Alinsky "hatalom ütköztető" és Biddle-ék "ösztönző" modellje

Források: előadások, illetve Zastrow, C.: A szociális munka közösségi gyakorlata. In: Gosztonyi Géza (szerk.): Közösségi szociális munka. A szociális munka elmélete és gyakorlata 3. kötet. Semmelweis Kiadó, Budapest, 1994, 219-257.

14. Szociális munka közösségekkel III. Aktivizáló módszerek a közösségfejlesztésben

Források: előadások, illetve Varga, P- Vercseg, I : Közösségfejlesztés. Magyar Művelődési Intézet, 1998. letölthető:
http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/0/ec68caea967c3c04c125679f005b84b7?OpenDocument 97-169.o.

15. Szociális munka közösségekkel IV. Fórum színház és a mural painting

Források: előadások, illetve
<http://www.temittennel.hu/forumsz.html>, http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/PAROLAAR.NSF/cimsz/A4C3BC5C90696B01C125751F003BA62B?OpenDocument

16. Szociális munka közösségekkel V. A terézvárosi családsegítő szolgálat tapasztalatai

Források: előadások, illetve Gosztonyi Géza: Közösségi szociális munka. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Budapest, Szociális Szakmai Szövetség, 1998, 234-288.

17. Időskorúak helyzete Magyarországon

- demográfiai folyamatok alakulása és következményei
- idősekre irányuló társadalompolitika főbb szempontjai
- idősekre irányuló szociálpolitika prioritásai

Források: előadások, illetve Udvari Andrea: Az idősellátás helyzete Magyarországon – Kutatás jelentés (NCSSZI Bp. 2013)

http://www.ncsszi.hu/download.php%3Ffile_id%3D771;

Szakmai szabályozók fejlesztése (Szerk. Balogh O., Fehérné D- Ildikó, Kostyák L.Á., Pató Á., Vajda N. NCSSZI 2011. TÁMOP 5.4.1./08/1-2009-0002.sz. kiemelt projekt) 9-56 oldalig

18. Az idősellátás intézményrendszere

- jogszabályi környezet
- személyes szociális szolgáltatások rendszere – otthon közeli ellátási formák
- bentlakásos intézményi ellátási formák
- szociális munka eszközei, módszerei az idős ellátásban

Források: előadások, illetve a 1993 évi III. törvény (Szociális törvény); 1/2000. (I.7.) Sz Cs M. rendelet; Az idősgondozás kézikönyve szerk. dr. Takács Éva Geriáter Service Kiadó, 185-197 old; Szabó Lajos –Szociális munka az idősellátásban; Egervári Ágnes – Kulcspillantatok: az időstthoni elhelyezés dilemmái; Jeneiné dr. Rubovszky Csilla: Házi segítségnyújtás – talán egy kicsit másképp (Esély 2014/2. sz.); Szabó Lajos: A professzionális és informális segítők szerepe (Esély 2014/2. sz.)

II. TÁRSADALOM- ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI ISMERETEK

1. A magyarországi szociálpolitika története és főbb kihívásai

Források: előadások, illetve Andorka Rudolf: A társadalmi egyenlőtlenségek növekedése, Szociológiai Szemle 1996/1 3-26; Ferge Zsuzsa: Miért szokatlanul nagyok a magyarországi társadalmi egyenlőtlenségek? Esély 2008/2 3-13; Jegyzet: Szociálpolitika, In: Magyarország a XX. században, <http://mek.niif.hu/02100/02185/html/228.html>

2. A szegénység jellegének átalakulása

Források: előadások, illetve Gans, Herbert J.: Mire szolgálnak az érdemtelen szegények? Esély 1992/3; Harcsa István- Kovách Imre -Szelényi Iván: A posztoszocialista átalakulási válság a mezőgazdaságban és a falusi társadalomban, Szociológiai Szemle 1994/3; Ladányi János-Szelényi Iván: Van-e értelme az underclass kategória használatának? In: Ladányi János: Szociális és etnikai konfliktusok. Tanulmányok a piacgazdasági átmenet időszakából (1987-2005). Új Mandátum Könyvkiadó, Bp. 2005, 470-474. o

3. Az intervenció határai, a XXI. századi jóléti állam

Források: előadások, illetve Esping-Andersen, Gösta: Ismét a Jó Társadalom felé? Esély 2006/6; Mennyire új és mennyire jó az esélyteremtő állam gondolata? In: Ladányi János: Szociális és etnikai konfliktusok. Tanulmányok a piacgazdasági átmenet időszakából (1987-2005). Új Mandátum Könyvkiadó, Bp. 2005, 489-494. o; Segelman, R. – Marsland, D. A bölcsőtől a sírig. In: Ferge Zsuzsa – Lévai Katalin (szerk.): A jóléti állam, ELTE Szociológiai Intézet, 1991, 150-165.o.

4. Szociális és etnikai csoportok közötti lakóhelyi szegregáció

Források: előadások, illetve Kozma Judit: Napszámosok Esély, 2004/6; Ladányi János: Szociális és etnikai csoportok közötti lakóhelyi szegregáció Budapesten a posztkommunista átmenet időszakában, In: Ladányi János: Szociális és etnikai konfliktusok. Tanulmányok a piacgazdasági átmenet időszakából (1987-2005). Új Mandátum Könyvkiadó. Bp. 2005. 143-154.o

5. A szociálpolitika lokális lehetőségei, s globális determinációi

Források: előadások, illetve Peter Townsend: A szegénység Kelet-Európában – a világméretű polarizáció legutóbbi megnyilvánulása Esély 1995/5; Szalai Júlia: A jóléti fogda (1) Esély 2004/6 ; Szalai Júlia: A jóléti fogda (2) Esély 2005/1

6. Társadalmi kirekesztés, társadalmi kirekesztődés

Források: előadások, illetve Ferge Zsuzsa: A kirekesztés útjai In: Ferge Zsuzsa: Vágányok és vakvágányok a társadalompolitikában, L'Harmattan, 2012, 67-102. o.; Sen, Amartya: Társadalmi kirekesztés (1) Esély 2003/6 ; Sen, Amartya: Társadalmi kirekesztés (2) Esély 2004/1

7. Társadalmi átrétegződés a piacgazdasági átmenet időszakában

Források: előadások, illetve Csizsák András-Kovács Imre: Posztszocialista átalakulás Közép-, és Kelet-Európa rurális társadalmaiban Szociológiai Szemle 1995/2; Szelényi Iván-Eric Kostello: A piaci átmenet elmélete: vita és szintézis Szociológiai Szemle 1996/2

8. Társadalompolitika és értékrendszerek

Források: előadások, illetve Castel, Robert: Az új szociális kérdés, Esély 1998/2; Ferge Zsuzsa: Értékekről, In: Ferge Zsuzsa: Vágányok és vakvágányok a társadalompolitikában, L'Harmattan, 2012, 11-42.o.

9. Társadalompolitika és egyenlőtlenségek

Források: előadások, illetve Ferge Zsuzsa: Értékekről, In: Ferge Zsuzsa: Vágányok és vakvágányok a társadalompolitikában, L'Harmattan, 2012, 43-65.o.; Ferge Zsuzsa: Kétsebességű Magyarország, ELTE-TÁTK, 2003

10. Állami munkahelyteremtés eszközei, korlátai

Források: előadások, illetve Atkinson, Tony: A társadalmi kirekesztődés, szegénység és munkanélküliség, Esély 1998/4; Csoba Judit: "Segély helyett munka" A közfoglalkoztatás formái és sajátosságai, Szociológiai Szemle, 2010/1; Molnár György: Összkép. A Közelkép legfontosabb következtetései, Munkaerőpiaci Tükör 2010, 201-213.oldal

11. A segélyezés kérdései

Források: előadások illetve Castel, Robert: A nélkülözéstől a kivetettséig. Esély 1993/3; Darvas Ágnes -Mózer Péter: Kit támogassunk? Esély 2004/6; Kőnig Éva: A segélyezés Bermuda-háromszöge. Esély 2004/1

12. Társadalompolitikai kihívások

Források: előadások, illetve Beck, Ulrich: Túl renden és osztályon? In: A társadalmi rétegződés komponensei (szerk: Angelusz Róbert), Új Mandátum, 1999, 418-464 o.; Jordan, Bill (2003.): „Kemény szeretet” – Szociális munka, társadalmi kirekesztés és a harmadik út Esély 2003/4; Vobruba, Georg: Ellensége-e a globalizáció az európai szociális modellnek? Esély 2004/6

13. A foglalkoztatási válság kezelése Európában és Magyarországon

Források: előadások, illetve Csoba Judit: Foglalkoztatáspolitikai. Oktatási segédanyag. Debrecen, 2006. 28-63. oldal. <http://mek.oszk.hu/13000/13069/13069.pdf>

14. A foglalkoztatáspolitikai szereplői

Források: előadások, illetve Csoba Judit: Foglalkoztatáspolitikai. Oktatási segédanyag. Debrecen, 2006. 63-92. oldal. <http://mek.oszk.hu/13000/13069/13069.pdf>

15. A foglalkoztatáspolitikai célcsoportjai

Források: előadások, illetve Csoba Judit: Foglalkoztatáspolitikai. Oktatási segédanyag. Debrecen, 2006. 92-128. oldal. <http://mek.oszk.hu/13000/13069/13069.pdf>

Miskolc, 2014. július 23.

Kozma Judit, szakfelelős

Szabó-Tóth Kinga, intézetigazgató